

РОЗРИВ ДИПВІДНОСИН З РФ, АБО ЧИ МОЖНА БУТИ ТРОХИ ВАГІТНОЮ

«Україна не може розірвати дипломатичні відносини з Російською Федерацією у першу чергу через гуманітарні питання», – наводить один із сайтів заяву заступника міністра закордонних справ України Євгена Єніна. А далі пряма мова: «На даному етапі ми керуємося насамперед гуманітарним аспектом. Кілька десятків тисяч громадян України, які перебувають на консульському обліку, сотні тисяч громадян України, які з тих чи інших міркувань відвідують або змушені відвідувати державу-агресора, це не тому, що вони люблять Росію і не визнають агресивну поведінку Росії. А тому що у них є в дуже поважному віці родичі, які теж потребують їх уваги».

Прочитав. Протер очі. Прочитав удруге. Потім побачив те саме на іншому сайті. Не з'ясувати тут, який серед цих тисяч відсоток тих, хто провідує родичів, а який тих, хто вирушає до Москви на гастролі чи для участі в ток-шоу. Не про це йдеться.

Як відомо, один персонаж Мольєра дуже здивувався, що все, що не вірші – проза, а все, що не проза – вірші. Тож невтаємниченим, а водночас і панові Єніну хочу нагадати про існування двох фундаментальних документів міжнародного права – Віденської конвенції про право міжнародних договорів від 23 травня 1963 року та укладеної за місяць перед тим Віденської конвенції про консульські зносини від 24 квітня 1963 року.

Стаття 63 першої з цих Конвенцій має назву «Розірвання дипломатичних або консульських відносин». Ключовим словом тут є прийменник *або*, оскільки розірвання дипломатичних відносин не означає автоматичного розірвання консульських і навпаки.

Далі ще цікавіше. Стаття 5 другого документу називається «Консульські функції» і містить їхній вичерпний перелік. Не повторювати всі, означу лише деякі: захист у державі перебування інтересів представленої держави та її громадян... видача паспортів і проїзних документів громадянам представленої держави або віз чи відповідних документів особам, які бажають поїхати до представленої держави... надання допомоги та сприяння громадянам (фізичним та юридичним особам) представленої держави... виконання обов'язків нотаріуса, реєстратора актів цивільного стану... охорона інтересів громадян (фізичних та юридичних осіб) представленої держави у випадку спадкоємства... представництво або забезпечення належного представництва громадян представленої держави в судових та інших закладах держави перебування... тощо.

Отже, по-перше, дипломатичні та консульські відносини – це різні речі, і розірвання одних

не тягне за собою розірвання інших. Про це, зокрема, чітко говорить пункт 3 статті 2 Віденської конвенції про консульські зносини: «Розірвання дипломатичних відносин не тягне за собою ipso facto розірвання консульських зносин».

По-друге, згадані гуманітарні питання належать якраз до сфери консульських відносин і не є підставою для продовження з державою-агресором відносин дипломатичних.

Світова практика знає прецеденти підтримання консульських зносин за відсутності відносин дипломатичних. Так після революції 1979 року Британія призупинила всі дипломатичні відносини з Іраном, а британське посольство відновило роботу в цій країні 1988 року. Згодом, у листопаді 2011 року, демонстранти розгромили посольство Британії в Тегерані, почалася евакуація співробітників, а в грудні на вимогу Британії її залишили всі іранські дипломати. Роботу в Тегерані посольство Великої Британії відновило лише в серпні 2015 року. При цьому інтереси Ірану в Лондоні представляв Оман, а інтереси Великої Британії в Тегерані Швеція.

А ось інший приклад. Дипломатичні відносини з Ізраїлем СРСР розірвав у червні 1967 року, а відновив у жовтні 1991 року, буквально перед тим, як піти в небуття. Інтереси СРСР в Ізраїлі всі ці роки представляла Фінляндія, інтереси Ізраїлю в СРСР – Нідерланди.

Розірвання дипломатичних відносин з державою-агресором розставило б крапки над «і». Дало б чіткий сигнал і українській громадськості, і світовій спільноті про те, що йдеться саме про агресію, а не про «конфлікт на Сході України». Але для цього потрібна політична воля. А гуманітарні питання тут ні до чого.

Сергій БОРЩЕВСЬКИЙ,
письменник, дипломат,
експерт Центру дослідження Росії

